

Dingenis in militaire dienst in Brno

Het zwijgen van een familieman

Dingenis Engel Sinke, 7 augustus 1925

"Ik heb eerst natuurlijk van '42 tot '45, die twee jaar en negen maanden, gewoon een opleiding gehad. Dat mag dan van de Duitsers geweest zijn, maar ik zag gewoon een opleiding. Wat het karakter betreft dan, hé? Toen een klein jaar pauze en daarna tweëneenhalf jaar dienst in Nederlands-Indië. Ja jongens, dat maakt een mens toch iets harder."

Dingenis Engel Sinke is 89 jaar oud. Tijdens de oorlog heeft hij in de concentratiekampen Vught, Natzweiler en Dachau gezeten, maar hij heeft hier nog nooit eerder over gesproken. "Achterom kijken heeft geen zin. Het is geweest. Sommigen, die het steeds weer oprakelen, hebben 't er nog steeds moeilijk mee. Ja, niet dat 't voor mij altijd meesalt hoor. Nog steeds niet. Maar wat schiet ik ermee op om m'n kinderen op te zadelen met mijn verleden? Wat hebben zij daaraan? Als ze 't willen weten, kunnen ze altijd ergens anders terecht, maar van mij zullen ze 't niet horen."

Tech wil Dingenis, nu hij een hoge leeftijd heeft bereikt, om voor zijn verhaal te doen. Om het af te sluiten.

In het veld

Dingenis is op 7 augustus 1925 geboren in het Zeeuws-Vlaanderen. Samen met zijn broer werd hij Nederlands Hervormd opgevoed. Dingenis droomde ervan om bakker te worden. Hij stopte eerder met de lagere school om naar de bakkersschool in Wageningen te gaan. Dat ging echter niet door vanwege het uitbreken van de oorlog. Daarom ging hij bij een bakker in het dorp werken. "Het was daar bliken insmeren en bliken wegzetten, dat soort dingen. Ja, ik was bezeten van het bakkersvak."

Dingenis (rechts) met zijn ouders en broer

Van het uitbreken van de oorlog kreeg de destijds vijftienjarige Dingenis niet veel mee. Het leven op het Zeeuws-Vlaanderen ging grotendeels gewoon door, maar via de zoon van de burgemeester kwam hij in een verzetgroep terecht. Vanuit Zeeuws-Vlaanderen smokkelde hij munitie en wapens over de Westerschelde. Dingenis werd hiervoor gevraagd omdat jongeren op de pont nauwelijks door de Duitsers werden gecontroleerd. Op 24 september 1942 werd hij in Goes door vier SD'ers gearresteerd, onder wie twee Nederlanders die na de oorlog als collaborateurs zijn berecht. "Waar het lek heeft gezeten, daar ben ik nooit achter gekomen", blikt Dingenis terug.

Na een kort verblijf in het Huis van Bewaring in Middelburg werd hij overgeplaatst naar het seminarie in Haaren, waar een gevangenis van de Sicherheitsdienst was gevestigd. Hij deelde een cel met pater Krossemakers en Van Wijs, een Amsterdamse advocaat. Pater Krossemakers kon het goed vinden met de wachmeister Fischer. Af en toe mocht hij zelfs even de cel uit. "Hij droeg een pij met een grote capuchon, en als hij dan terugkwam zat er roggebrood in, of wat dan ook. Hij was altijd van iets voorzien."

Kamp Vught

Op 5 februari 1943 werd Dingenis overgeplaatst naar kamp Vught. Bij aankomst werd hij kaalgeschoren en zijn kleding en andere bezittingen werden afgenomen. Nadat hij zijn gestreepte kampkleed had gekregen, kwam hij terecht in barak 14B. Hij werd ingedeeld in het Philippe-Kommando, waar hij radio's in elkaar moest zetten. Aan het eind van de lopende band, waar de radio's werden getest, zette een gevangene ook wel eens de Engelse zender op, waar de niet al te strikte bewaking goem eng in had.

Kamp Vught vóór 1944, bron: Nationaal Monument Kamp Vught

In de werkplaats werd elke middag om vier uur de Philippe-hag geserveerd, een stampot van aardappelen en groente. Dit was een welkome aanvulling op het karige menu dat de gevangenen kregen: 's ochtendns thee en een vijfde brood voor de hele dag, 's avonds koolsoep en één keer per week een Peikorroff¹.

Zo verliep het dagelijks leven in Vught voor Dingenis, totdat op een dag, na het avonddappé, zijn nummer werd afgevoerd. Hij moest zich melden in het hoofdkamp, waar vier mannen aan een tafel zaten. Een tolk deelde hem zijn zonnis mee. Dingenis vertelt: "Mijn straf was bepaald. Ondanks mijn leeftijd ging ik levenslang de gevangenis in. Ja... dat was een harde klap. En daar kon ik het mee doen."

Dingenis werd overgeplaatst naar barak 22, de strafbak, die met prikkeldraad was afgescheiden van de rest van het kamp. Hier moest hij zwaar buitenwerk verrichten, zoals stenen slijmen en materiaal kruien voor de bouw van twee nieuwe kazernes.

Weer op transport

Op 24 mei 1944 vertrok Dingenis met een groot transport vanuit Vught naar Dachau. In juni werd hij via buitenkamp Ailach overgeplaatst naar Markirsch, een buitenkamp van concentratiekamp Natzweiler-Struthof in de Franse Elzas. Hier verrichtte de

gevangenen dwangarbeid voor BMW. De gevangenen en machines waren eraan toe gebracht vanuit Ailach, omdat de BMW-fabriek daar door bombardementen van de geallieerden zwaar beschadigd waren. In Markirsch werkten eind augustus 1944 tussen de 1600 en 1800 gevangenen. De omstandigheden waren zeer slecht, waardoor veel gevangenen overleden.

Dingenis herinnert zich dat hij in een spoorwiel moest werken, en onder zeer slechte omstandigheden in een oude wasserette was ondergebracht. Wanneer hij zijn bed verliet, kroop iemand uit de dagploeg erin en andersom. De sanitaire voorzieningen waren minimaal en het eten was volstrekt ontzettend.

Dingenis werkte in de nachtploeg. Elke avond stonden ze bij de ingang van de tunnel klaar om de dagploeg af te lossen. Wat hem nog helder voor de geest staat, is dat hij uit de rij werd gepikt om op een stoomlocomotief te werken. Na enige tijd verscheen ook de stoker op de locomotief, een Poolse burger, die uitgedagd dat hij om een assistent-stoker had gevraagd. Dingenis leek hoe de stoker met het vuur bezig was, totdat de man zich ontraaide en een pannetje met aardappelen en groente aan hem gaf. "Het was nog warm, nou, ja, dat was welkom natuurlijk. Dus je ziet, het was niet altijd kommer en bezel, hé."

In september 1944 werd kamp Natzweiler ontruimd vanwege de opmars van de geallieerden, die drie maanden eerder op de stranden van Normandië waren geland. Ook Markirsch werd ontruimd. Dingenis behoorde waarschijnlijk tot de groep die via het hoofdkamp naar Ailach werd teruggebracht. "Natzweiler, daar ben ik wel geweest. Maar wil je daar iets van weten, dan zeg ik lees het boek Nacht en Nebel. Dan weet je genoeg. Hoel ik niks meer van te vertellen. Natzweiler was een kamp om erin te komen, maar er nooit meer uit te komen."

"Een zwarte wolk"

Een maand later werd hij alweer overgeplaatst. Dit keer naar Trostberg, een ander buitenkamp van Dachau. Ook hier verrichtte de gevangenen dwangarbeid voor BMW. Ze werden ingezet voor de productie van vliegtuigmotoren. Dingenis stond hier, net als in Ailach en Markirsch, aan een machine. Het productieproces verliep bijna automatisch. Daarom kon ook Dingenis, die naar eigen zeggen helemaal niet technisch was, de werkzaamheden prima uitvoeren. Enkele maanden gingen zo voorbij, maar de relatieve rust hield niet aan. "Op een zekere dag ging het luchtscherm af. Er kwam een zwarte wolk van vliegtuigen aan. En er was er één, die dook eruit en liet iets vallen. We moesten als de weerlicht de fabriek uit. En precies midden in de fabriek viel alles kapot."

Door de aanhoudende bombardementen en het raderende front was een constante productie niet langer mogelijk. In april 1945 werd Trostberg ontruimd en werden alle gevangenen overgebracht naar Ailach. "Er was toen nog weinig werk te doen. Alleen de Duitsers, die waren heel, héél nerveus", herinnert Dingenis zich. In het eerste overblijfsel Ailach was eerder een tyfusepidemie uitgebroken. Dingenis hielp bij het opladen van de lijken, die hij te voet naar Dachau bracht, waar ze in een massagraf terecht kwamen.

De bevrijding

De vernietiging van de SS-bewakers was voor de gevangenen een belangrijke aanwijzing dat de bevrijding nabij was. Ze lieten minder scherp op de gevangenen en lieten sneller afgolfin. Op een ochtend waren de SS'ers van de wachtoeren verdwenen en vervangen door jongens van de Luftwaffe. De bewaking door de

¹ Aardappelgeleend in de schil.

² Franse naam: Sainte-Marie-aux-Mines.

Lijfwaffe duurde echter niet lang, want één of twee dagen later waren de Amerikanen in het kamp.

De stemming was uitgelaten. De Amerikanen probeerden de uitgehongerde gevangenen zo snel mogelijk weer op krachten te laten komen. "Op een gegeven moment kwamen ze met een deel van een varken, dat hadden ze ergens gevonden en laten slachten. Ja, die Amerikanen dachten natuurlijk goed te doen, maar ja, dat was nu net fout natuurlijk. De soep die ervan werd gemaakt, was veel te vet voor ons. Heel veel van ons kregen er diarree van en werden dood- en doodziek."

Terug naar huis

De repatriëring verliep moeizaam. Het Nederlandse Rode Kruis was aanvankelijk nergens te bekennen. "Ik zag eerlijk, het is fout van mij", zegt Dingenis, "maar als ik nu hoor dat het Rode Kruis zo veel doet, dan krijg ik toch een wrange smaak. Want dan denk ik: jongens, waar waren jullie toen?"

Medio mei konden de Nederlandse gevangenen in vrachtwagens vertrekken uit Dachau. Ze reden tot aan Amsthem, waar iedereen eruit moest om ontzet te worden. De volgende dag kon Dingenis verder reizen naar Bergen op Zoom, waar hij de nacht doorbracht bij een andere gevangene, met wie hij aan de praat was gemaakt tijdens de reis. Met de bus reisde Dingenis verder tot Krulingen. De rest van de weg naar Yerseke legde hij te voet af. Dingenis was gekleed in een gestript SS-uniform, compleet met gevoerde winterlaarzen, dat door de kampbewaking was achtergelaten. De gevangenen maakten dankbaar gebruik van die achtergelaten kleding, aangezien hun kampkleding niet veel meer voorstelde. Dingenis' uniform trok de aandacht van een fietser die hem inhaalde en veronderd omkeek. De man keerde zijn fiets en sprak hem aan:

"Waar moet je naartoe?"

"Ik moet naar Yerseke. Naar de Damstraat."

"Maar waar kom je dan vandaan?"

"Duitsland, ik kom uit Duitsland."

De fietser ging alvast vooruit om Dingenis' familie te waarschuwen. Een stuk verder, op de zanddijk, kwamen zijn vader en broer Dingenis tegemoet. "Mou, wat zich toen 's avonds afspeelde, dat geloof je niet. Heel die tent zat vol. Zelf de locobusmeester, meester Vlaming, was er. Iedereen wilde met mij spreken."

Een nieuw begin

Dingenis probeerde het gewone leven weer op te pakken. Weer kon hij niet naar de bakkerschool, omdat hij binnen afzienbare tijd in militaire dienst zou moeten.

Kort na zijn thuiskomst had zijn moeder een vriendin op bezoek, die haar zeventienjarige dochter had meegenomen. Toen haar moeder het tijd vond om naar huis te gaan, wilde zij nog even blijven. Dingenis bood snel aan om haar iets later naar huis te brengen. De vonk sloeg over. Tot op de dag van vandaag verwoordt Dingenis zich er nog over: "En dan later denk je, hoe iemand van 17... Ja, want ik zag eruit als de neten natuurlijk. Zo groen en mager nog."

Af snel brak er een moeilijk moment aan voor de twee jonge geliefden. Dingenis zou een jaar bij de luchtmacht in Nederlands-Indië gestationeerd worden. "En toen zei ik tegen haar: 'Ja, lieve schat, ik moet. Dat je kant kiezen, want dan moet je toch een jaar wachten.' Zij zei: 'Als jij belooft dat je terugkomt, wacht ik op je.' Ik zei: 'Dat is goed.' Maar ze heeft tweeëntwintig jaar moeten wachten, hé. En dat was toentertijd toch een hele opgave."

Dingenis en Ida

Over Nederlands-Indië zegt Dingenis: "Wat zich in Indië afspeeld heeft, dat doet niet ter zake. Daar wil ik ook niet over praten."

Dingenis wilde nog steeds bakker worden. Deze keer ging het echter vanwege de hoge kosten niet door. In plaats daarvan werd hij drie dagen na thuiskomst, met behoud van rang, bereidsmilitair. Dingenis werd gestationeerd op vliegbasis Gilbe-Rijen. Enkele jaren later werd hij overgeplaatst naar vliegbasis Woensdrecht.

Dingenis in Nederlands-Indië

In 1951 trouwde hij met zijn jeugdliefde Ida Eckhardt. Samen woonde zij nog vijftien jaar in Duitsland, waar Dingenis geplaatst werd. Zijn moeder was overtuigd toen dat gebeurde, maar hij zei: "Dat hoeft niet. Ik heb mijn slechte tijd in Duitsland gehad, nu komen de goede jaren." Avenia tegen de Duitser heeft hij nooit gehad: "Ik kan niet zeggen dat ik hen haat, want dat schiet niet op, dat helpt niet. Het was gewoon een bepaalde groep die daar zat."

De oorlog na de oorlog

Dingenis en Ida kregen twee dochters, twee kleinkinderen en vier achterkleinkinderen. Zijn familie is erg belangrijk voor hem: "Dat doet me goed, ondanks alle narigheid." Dingenis heeft zijn familie nooit verteld over zijn gevangenschap. "Voor mijn

moeder was het zóór moeilijk. Die heeft een zware tijd gehad, dat annermens. Maar ik heb er verder ook nooit over gesproken." Wel heeft hij met Ida twee keer een bezoek gebracht aan Dachau. "Toen we voor 't eerst in Dachau waren, hoorde mijn vrouw pas hoe het eigenlijk is geweest. En ik moet eerlijk zeggen, ik kreeg op mijn knie van haar: "Waarom heb je mij dat nooit verteld?" Ik zei: "Lieve schat, dat hoef ik toch niet, daar heb ik toch niks aan? Ik hoef een ander toch niet op te zadelen met mijn problemen."

Nog steeds speelt de oorlog een rol in Dingenis' leven. "Er zijn momenten, ja... Dan is het toch wel eens even moeilijk. Maar nogmaals: je kunt er geen dagen, geen weken achter elkaar over blijven denken. Ik kan alleen maar zeggen: ik hoop het niet weer mee te maken. Want het is pure ellende. En ik vraag me nu nog steeds af: waarom moet het allemaal zo moeilijk?"

De huidige oorlogen raken Dingenis: "Dat steekt mij. Want dat roept bij mij de vraag op: waarom heb ik dat dan allemaal gedaan? Want best ziet het er niet uit. En dan denk ik: wat doen straks mijn mannen, mijn achterkleinkinderen, die nu tien en elf jaar zijn? Ja, daar denk ik aan. En daar zit ik wel eens mee."

Just vanwege die actualiteit vindt Dingenis het belangrijk om te blijven herdenken. Tot op hoge leeftijd legde hij ieder jaar een krans bij de dodenherdenking in Yerseke. Ook de jaarlijkse Dachau-herdenking in het Amsterdamse Bos bezoekt hij niet meer, al zou hij dat nog wel willen.

Dingenis concludeert: "De oorlog heeft mij harder gemaakt. En ik weet ook niet of ze er wel goed aan hebben gedaan om mij naar Indië te sturen. Ik ben tegenover vreemden, of mijn buren, of wie dan ook, keihard. Interesseert me geen meer. Maar m'n kinders, mijn kleinkinderen en mijn vier achterkleinkinderen, die zijn mijn alles."

Dingenis en Ida met hun achteren

Geschreven door Thijs de Goud (1997) en Valerie van Reeuwijk (1997) voor het herinneringsboek in de Verzekeringsbank in de Gedenkstätte Dachau en hun vwo-profielwerkstuk.

Belangrijkste bronnen:

- Interview met Dingenis Sinke, door Valerie van Reeuwijk en Thijs de Goud, Yerseke, 23 september 2014
- Archiefstukken International Tracing Service (ITS), Bad Arolsen, Duitsland
- Dossier 154979, Dingenis Sinke, archief Oorlogsmuzorg, Rode Kruis, Den Haag

Amsterdam, 11 april 2015
Yerseke, 23 september 2014

Thijs de Goud

voor
Dingenis Sinke

Martine en Bert-Jan Suike

Thijs de Goud

Thijs de Goud

Valerie van Reeuwijk

Valerie van Reeuwijk